

Verslag 18 januari 2021 @Zoom

UniversiteitsForum

*Het UniversiteitsForum als
deliberatief orgaan*

Het Forum als deliberatief orgaan

Op 18 januari vond een ander soort bijeenkomst plaats dan normaal. Er is niet gedelibererd over een thema dat aansluit bij toekomstig UvA-beleid. In plaats daarvan heeft het Forum gereflecteerd op de interne werkwijze. Het UniversiteitsForum is opgericht vanuit de idealen van de deliberatieve democratie: het idee dat er een plek moet zijn waar niet de macht van de meerderheid centraal staat, maar de macht van het goede argument. Dit uitgangspunt laat echter nog verschillende vragen open, zoals of deliberatie wel of niet in een consensus moet eindigen.

Deze en meer vragen zijn behandeld in break-out sessies nadat er eerst een paar praktische punten moesten worden afgehandeld. Een nieuw Huishoudelijk Reglement (HR) is besproken en er is een akkoord bereikt over de procedure voor het kiezen van een voorzitter. Centraal in die procedure staat de benoemingsadviescommissie (BAC), bestaande uit de leden:

- Hege Kjos
- Alex Moret
- Henk Bas

De volgende stellingen en deelvragen zijn in de break-out sessies besproken:

1

Onze discussies zouden niet gericht moeten zijn op het bereiken van consensus. Zo ja, waarop dan wel?

2

De break-out sessies zouden meer gestructureerd moeten worden. Zo ja, op welke manier?

3

In de deliberatie in het UniversiteitsForum speelt hiërarchie geen rol. Zo wel, hoe kan het anders?

4

Hoe zorgen we dat iedereen zich veilig voelt om zijn of haar eerlijke perspectief te geven?

5

Het UF zou zich niet moeten richten op het adviseren aan bestuurders, maar op het aanwakken en verrijken van belangrijke gesprekken in de bredere academische gemeenschap.

Deliberatieve democratie

De voorzitter van het UniversiteitsForum, Eva Groen-Reijman, verzorgde een korte inleiding in de deliberatieve democratie. Het idee achter deliberatieve democratie, zoals dat vanaf de jaren '90 door Jürgen Habermas werd geïntroduceerd, is dat niet macht, maar het goede argument de doorslag zou moeten geven in democratische besluitvorming. Burgers zouden samen op gelijke voet informatie en argumenten moeten uitwisselen om zo tot een consensus proberen te komen over het algemeen belang. Het idee om een deliberatief forum te introduceren binnen de UvA is geïnspireerd door dit gedachtegoed. De ideeën van Habermas laten echter nog veel vragen onbeantwoord. De belangrijkste vragen sluiten goed aan bij de vragen waar het UniversiteitsForum in de praktijk ook tegenaan loopt.

Consensus?

Deliberatieve democratie is gericht op consensus, maar tijd en aandacht is altijd beperkt. Welke waarde heeft deliberatie als consensus niet bereikt kan worden?

Uitwisseling?

Deliberatie zou meer moeten zijn dan uitwisseling. Hoe zorg je dat deelnemers actief reflecteren en elkaars bijdragen kritisch bevragen?

Gelijke voet?

De aantrekkingskracht van deliberatieve democratie is het uitgangspunt van gelijkheid, maar het is naïef om te stellen dat machtsverhoudingen geen rol spelen in een deliberatief forum. Hoe kunnen we hun rol zo klein mogelijk houden?

Algemeen belang?

Onze deliberaties zijn gericht op het algemeen belang, maar kunnen dat pas echt leren kennen als er ook een focus is op de belangen van minderheden. Hoe realiseren we die focus?

En dan?

Wat doe je met de conclusies van deliberatie? Er zijn twee modellen in de literatuur; een focus op besluitvorming en advies of juist een focus op de bredere gemeenschap in een poging om de hele universiteit deliberatiever te maken. Welke kant gaan we op?

Onze discussies zouden niet gericht moeten zijn op het bereiken van consensus. Zo ja, waarop dan wel?

Het forum is een deliberatief orgaan, dus de focus moet altijd liggen op hoogwaardige deliberatie. Het is mooi als deze deliberatie uitmondt in een consensus, maar dat is niet noodzakelijk. Het forum streeft ernaar om representatief te zijn, maar deze representativiteit is natuurlijk nooit perfect. Dat is een extra reden om ruimte open te laten voor verschillende posities en om niet een consensus te forceren. Het forceren van een consensus kan bovendien ten koste gaan van de kwaliteit van de discussie. De leden zouden in plaats daarvan hun best moeten doen om overeenstemming te bereiken over welke argumenten sterk en relevant zijn of welke normatieve vragen ergens aan vooraf gaan, maar hoeven vervolgens niet een knoop door te hakken. Deze niet-eenduidige conclusie kan als basis dienen voor verdere uitwerking en besluitvorming in andere gremia. Daarmee gaat dan dus ook een verantwoordelijkheid gepaard om de conclusies (en argumenten) niet enkel openbaar te maken, maar ook actief over te dragen aan de beleidsmakers die voor het betreffende thema relevant zijn.

- ▶ De kwaliteit van de discussie staat centraal.
- ▶ Het is mooi als we consensus bereiken, maar we moeten het niet forceren.
- ▶ Ook pluriforme conclusies kunnen erg nuttig zijn als we deze op de juiste manier communiceren.

De break-out sessies zouden meer gestructureerd moeten worden. Zo ja, op welke manier?

Om op inclusieve wijze tot een nuttige en pluriforme conclusie te komen, loont het om meer structuur te introduceren in de manier waarop we met elkaar delibereren. Het gros van de deliberatie vindt plaats in break-out rooms. De informaliteit daarvan heeft voordelen, maar kent ook risico's. Zo kunnen de leden af dwalen van de centrale vraag en in de knel komen met de tijd. Verder kan het zijn dat zichtbare en minder zichtbare hiërarchische verhoudingen onbedoeld in de weg zitten. In die uitdaging is het volgende break-out groepje gedoken. Het zou voor al deze uitdagingen helpen als we de rol van gespreksleider groter maken en werken met een verder ingevulde agenda (inclusief tijden), waar die gespreksleider dan goed op kan letten. Er kunnen ook stappen worden gezet in de voorbereiding van deze sessies. De leden verliezen vaak tijd aan het interpreteren van de stelling, omdat het achterliggende dilemma soms niet direct duidelijk is. Dat kan worden voorkomen met een scherpere formulering, maar eventueel ook door plenair iets langer bij de stelling stil te staan. Qua omvang van de break-out sessies werkt 4-6 personen het beste, dus dit aantal gaan we voortaan vasthouden.

- ▶ Meer structuur in de break-out sessies kan worden gerealiseerd met een grotere rol voor de moderator.
- ▶ Een meer gedetailleerde agenda kan de moderator helpen.
- ▶ Duidelijkere stellingen besparen tijd.
- ▶ Structuur kan onder andere helpen om de rol van hiërarchie te verkleinen, maar ook om de kwaliteit van de discussie te vergroten.

In de deliberatie in het Universiteits-Forum speelt hiërarchie geen rol. Zo wel, hoe kan het anders?

Omdat de waarde van het UniversiteitsForum gedeeltelijk voortkomt uit het representatieve en inclusieve karakter, is het erg belangrijk om waakzaam te zijn voor de rol die hiërarchie speelt. In principe is in een deliberatieve setting iedereen gelijk, maar het is niet altijd even makkelijk om de machtsverhoudingen die buiten het forum spelen in de break-out sessies opzij te zetten. De rol die bestuurders spelen is daarin nog de meest transparante. Moeilijker zijn de academische hiërarchische verhoudingen en al helemaal de wat subtielere relaties op gebied van bijvoorbeeld gender of leeftijd.

Een reflexieve houding en alertheid is voor alle leden belangrijk, maar er zijn ook concretere stappen die we kunnen zetten om de rol van hiërarchische verhoudingen in de break-out sessies zo klein mogelijk te maken. Die oplossingen sluiten goed aan bij de vorige groep. Vooraf is het belangrijk dat de stellingen zo duidelijk mogelijk en bovenal toegankelijk zijn. De focus moet liggen op het normatieve aspect, minder het technische. Verder zou meer structuur helpen; zorg dat iedereen evenveel de gelegenheid krijgt om bij te dragen. Overweeg om de bestuurders wat later aan het woord te laten dan de andere leden. Het helpt hierbij ook om niet langer de druk te voelen dat een consensus bereikt moet worden, veel belangrijker is dat men het met elkaar eens is wat telt als een goed punt, welke perspectieven relevant zijn en welke dilemma's ergens achter verscholen liggen. Een gesprek waarvan de uitkomst op die manier meer 'open' is, maakt de rol van hiërarchie mogelijk kleiner.

- ▶ Het is belangrijk voor de waarde van het Forum om hiërarchische verhoudingen binnen de universiteit zoveel mogelijk buiten het forum te houden, dus we moeten hier werk van gaan maken.
- ▶ Meer structuur in de break-out sessies kan voorkomen dat bepaalde leden een te grote rol innemen in het gesprek.
- ▶ Het loslaten van het streven naar consensus kan een deel van de druk op de discussie verlichten.
- ▶ De besproken thema's moeten toegankelijk blijven, zodat leden zonder veel ervaring makkelijk aan kunnen sluiten.

Hoe zorgen we dat iedereen zich veilig voelt om zijn of haar eerlijke perspectief te geven?

Alles moet bespreekbaar zijn binnen het UniversiteitsForum. Het ene onderwerp ligt gevoeliger dan het andere. De meerwaarde van het forum ligt in dat we met een uiterst gemengd en representatief gezelschap op een open manier met elkaar het gesprek aangaan. Dat open gesprek is afhankelijk van het thema niet altijd even makkelijk te realiseren. Juist met een gemengd gezelschap zijn er grote verschillen in ervaring en expertise, maar ook subtielere vormen van scheve machtsverhoudingen. Het zou in principe niet uit moeten maken wat je expertise is; iedere UvA'er moet mee kunnen praten. Daar moeten we rekening mee houden bij het ontwerpen van een programma. Continue reflectie op ieders rol in de interne discussies is daarnaast cruciaal. Probeer eerst elkaar goed te begrijpen, voordat je gaat oordelen. De bijeenkomsten van het forum zijn openbaar, maar het zou wel verstandig zijn om vast te houden aan enige vertrouwelijkheid waar het gaat om de break-out sessies. De leden bepalen samen wat er wel of niet in de aantekeningen wordt opgenomen. Dit is extra belangrijk om de aanwezige bestuurders de kans te geven om eens een balletje op te gooien, zonder daar gelijk op te worden vastgepind.

- ▶ Goed naar elkaar luisteren is de basis van een vruchtbare discussie. We zorgen dat daar ruimte voor blijft in onze werkvormen.
- ▶ Iedere UvA'er moet mee kunnen praten, los van expertise en ervaring.
- ▶ We gaan vertrouwelijk om met wat er in de break-out sessies wordt gezegd. De deelnemers bepalen zelf of iets wel of niet in het verslag komt.

Het UF zou zich niet moeten richten op het adviseren aan bestuurders, maar op het aanwakkeren en verrijken van belangrijke gesprekken in de bredere academische gemeenschap.

Het forum moet zich in de eerste plaats richten op het adviseren van het bestuur van de UvA. Het verrijken van het publieke debat binnen de universiteit is iets wat bereikt kan worden door de thema's van de deliberatieve sessies zo duidelijk mogelijk aan de rest van de universiteit te presenteren. De discussies zelf zouden echter niet met dit einddoel in het hoofd gestructureerd moeten worden. In plaats daarvan moet de structuur bijdragen aan een bruikbaar, niet noodzakelijk eenduidig, advies richting de beleidsmakers van de UvA. De rol van de voorzitter kan daarin nog verder worden benut. Ook als de voorzitter technisch gezien geen lid is, zou hij of zij de ideeën van het forum op een neutrale manier publiek uit kunnen dragen als een soort 'ambassadeur' namens het UniversiteitsForum.

- ▶ Het UniversiteitsForum moet zich in de eerste plaatsen richten op het adviseren van het bestuur van de UvA.
- ▶ Door de ideeën en thema's die in het Forum besproken worden duidelijk naar de rest van de organisatie te communiceren, kan het verrijken van een bredere discussie een bijkomend voordeel zijn. Het zou echter geen doel op zich moeten zijn.
- ▶ De voorzitter zou de (eventueel pluriforme) conclusies van het Forum publiek moeten uitdragen.

Vragen? Neem dan contact op met secretaris
Roeland Voorbergen
universiteitsforum-bb@uva.nl